

ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ТВОРЧІСТЮ ХУДОЖНИКІВ-ГРАФІКІВ РІДНОГО КРАЮ

Саєнко Тетяна Валентинівна

к. п.н., доцент

Гнидіна Олена Володимирівна

асистент

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Вступ./Introduction. Зміни в освітній сфері суспільства заохочують сучасних вчителів удосконалювати методики викладання предметів у закладах загальної середньої освіти, опрацьовувати інноваційні технології, які, з одного боку, сприятимуть набуттю учнями предметних компетентностей, а з іншого – підвищуватимуть їхній інтерес до мистецьких предметів і бажання самореалізуватися засобами мистецтва.

Особливої уваги під час офлайн чи онлайн навчання заслуговують уроки художнього напрямку, що допомагають школярам насолодитися красою і духовно збагатитися, відпочити від комп'ютерів і гаджетів. Певною мірою впливаючи на внутрішній світ дитини, предмет «Образотворче мистецтво» залучає її до людських емоцій; виховує здатність орієнтуватися в навколишньому житті; пробуджує прагнення до прекрасного; стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви; є засобом формування у підростаючого покоління національної свідомості, виховання патріотизму і любові до своєї Батьківщини.

Актуальними питаннями при вирішенні окреслених завдань є з'ясування особливостей розвитку мистецького життя окремо взятого краю, визначення ролі та внеску місцевих художників у цей процес та ознайомлення підростаючого покоління з творчим надбанням мистців.

Мета роботи./Aim. Висвітлити шляхи ознайомлення учнів закладів загальної середньої освіти з творчістю художників-графіків рідного краю.

Матеріали і методи./Materials and methods. Художньо-педагогічний потенціал графіки, історію її виникнення, види, залежно від техніки виконання вивчали науковці, педагоги-художники і мистецтвознавці (О. Авсіян, Г. Беда, Є. Гребенюк, М. Кириченко, Ю. Кирцер, В. Осипенков, В. Сухенько, Ю. Ходьков та інші). Сучасні художники, представники різних напрямів, акцентують увагу на важливості засвоєння різних графічних технік в мистецтві.

Метод вивчення художньо-педагогічних та методичних джерел дозволив з'ясувати, що важливе значення має опанування учнями закладів загальної середньої освіти різноманітних художніх технік, зокрема графічних, які відкривають можливість розвитку творчого потенціалу.

Вивчення образотворчої грамоти розпочинається в 5 класі в розділі «Графіка», що підкреслює її важливість.

Також відбувається віртуальне знайомство з інструментами та матеріалами, необхідними для створення графічних творів; творчістю всесвітньо відомих художників-графіків.

Програмами з образотворчого мистецтва передбачено первинне ознайомлення із творами художників-графіків з метою опанування цим видом мистецтва, його виразними засобами, розвитку художнього смаку школярів та їх художньо-творчих здібностей.

У процесі педагогічного керівництва учнівським графічним малюнком учителя образотворчого мистецтва найчастіше використовують такі методичні прийоми : питально-відповідна бесіда про твори відомих художників, усне малювання та використання репродукцій художників під час ознайомлення з їх творчістю.

На наш погляд, важливо, щоб учні знали не лише імена і твори світових митців, а й творчість художників рідного краю.

Аналіз мистецькознавчих джерел показав, що у XVIII-XX ст. Полтавщина дала чимало яскравих індивідуальностей, чия творчість стала окрасою різноманітних течій, поширених в графічному мистецтві.

З метою виявлення рівня інформованості учнів основної школи про творчість художників-графіків Полтавщини, нами було проведено анкетування в закладах загальної середньої освіти міста Полтави.

Кількісний аналіз його результатів показав, що 75% сучасних школярів взагалі не володіють інформацією про творчість художників-графіків рідного краю.

Саме тому, на наш погляд, доцільним є ознайомлення учнів основної школи з творчістю художників-графіків Полтави та Полтавщини.

Місто Полтава є чарівною частиною України з мальовничою природою, прекрасними пам'ятками історії, архітектури і культури.

Контент-аналіз мистецтвознавчих джерел показав, що у Полтаві не спостерігалось культу графіки, як у Києві, Львові, Харкові чи Одесі. Проте з'явилася невелика когорта художників-графіків, які створили певний імідж, уявлення про розвиток цього виду мистецтва.

Типологічний аналіз творів, представлених в виставкових залах Полтави, показав, що домінують твори, виконані у таких графічних техніках : естамп (23%), офорт (27%), літографія (20%), монотипія (30%).

Один з основних центрів ознайомлення з творчістю художників-графіків, розвитку духовності та виховання патріотичних почуттів є Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка. На першому поверсі галереї мистецтв розташовано експозицію художнього музею та залу дитячої творчості імені Саші Путрі. На другому поверсі галереї мистецтв знаходиться велика виставкова зала із сучасним мобільним оснащенням для тимчасових виставок.

Свої твори, виконані в різних жанрах та техніках презентують художники України та світу.

Чимало їх вирішують свої задуми у найстарішій мові образотворчого мистецтва – графіці. Традиційними стали виставки з приватної колекції Олексія Петренка. Тематика робіт розмаїта : люди в гармонії зі світом природи, людина в сільському чи урбанізованому середовищі, мистецькі пам'ятки.

Відвідування виставок художніх робіт у художніх музеях, на наш погляд, є одним із ефективних шляхів ознайомлення учнів з творчим доробком художників рідного краю.

Наприклад, виставка «Український естамп другої половини ХХ – початку ХХІ століття» О. Петренка вже четверта з колекції цього мецената, представлена полтавським глядачам, а також школярам, що її відвідують.

Кількісний аналіз засвідчив, що до експозиції виставки ввійшли 573 роботи 89 авторів з різних регіонів України : Києва, Харкова, Дніпропетровська, Івано-Франківська, Кам'янець-Подільського, Луганська, Полтави.

Звичайно, це не остаточний виклад історії українського естампу. Як великий і важливий розділ графіки естамп має давню історію. Естампом називають твори станкової графіки, надруковані з авторської друкарської форми. Існує чотири види друку: 1) високий – ксилографія, ліногравюра; 2) глибокий – офорт; 3) плоский – літографія, монотипія; 4) трафаретний – шовкографія.

Найскладніша і найбільш трудомістка з усіх графічних технік – офорт. Професійно виконані кольорові офорти створював наш земляк В. Мироненко «Українські пейзажі» (1936-1941), «Мальовнича Україна» (1960) та інші. Він уміло застосовував як контрастне зіткнення кольорових площин, так і лагідне зіставлення півтонів кольору, надаючи зображенню м'якого ліричного звучання.

У цій техніці працював і М. Болюх «Вечір» (2001), «Вікно» (2000), «Стара Полтава» (1994), «Мати» (2000).

Найпоширенішою технікою в естампі є літографія. Її переваги у великій свободі творчих прийомів, які дозволяють працювати з тією ж сміливістю, що й на звичайному аркуші. Тонке розуміння естетики матеріалу видають літографії полтавця М. Грибана із серії «Молодість». Зовсім інші роботи майстра в техніці ліногравюра («Полтавські акорди» (2006), «Сакральний погляд» (2010), «Полтавське бароко» (2003). Він вибудовує складні оповідні композиції з

чіткими геометричними формами, напруженими ритмами, звучністю відкритих кольорів.

Своїм різноплановим доробком захоплює художник-графік В. Попенко ліногравюрами «Полтава, 1942 р.» (1983), «Козацькі мандри» (1985), «Епохи» (2007), «Пригоди козака» (2008).

Вражають глибиною і монотипії С. Гнойового «Материнство» (1996) «Селянка» (1998), «Осінь на Ворсклі» (2000), «Шлях» (2004) «Крило надії» (2006) та інші.

Талановитий послідовник традицій української графіки є Ю. Логвин. Він створював високохудожні ілюстрації в техніці гравюри із серії «Київський літопис» та до власної книги «Сніжний місяць березень» (1985).

Полтавська земля виплекала не один десяток художників, ім'я яких золотими літерами вписане в історію образотворчого мистецтва. Так, художник В. Павлюченко створив графічні роботи (гравюри, ліногравюри), присвячені видатним особистостям, що залишили слід в історії, літературі, філософії. Серед них «Садиба І. Котляревського» (1969), «Садиба Г. Сковороди» (1972), «Пам'ятник І. Котляревському» (1969), «Григорій Сковорода» (1972), «До дня народження І. Котляревського» (1994) [5].

Здобуття Україною незалежності відкрило нові горизонти перед мистецтвом естампу. На творчості художників молодшої генерації позначилися інтелектуальні та технологічні захоплення, гостре відчуття правди як у житті, так і творчості. Самобутність полтавських майстрів-графіків виявляється у збереженні національної тематики, свідомому відстоюванні власного вибору у мистецтві. Мистецтво естампу продовжує розвиватися.

Графіка як вид мистецтва широке застосування на Полтавщині у станкових аркушах, ілюстраціях, оформленні книг і періодики.

Значні потенційні можливості щодо ознайомлення учнів з творчістю художників-графіків рідного краю є зустрічі і бесіди з мистцями, відвідування їх майстер-класів.

Результати та обговорення./Results and discussion Висвітлені шляхи ознайомлення учнів із творчістю художників-графіків рідного краю були впроваджені на уроках і в позашкільній роботі з образотворчого мистецтва в закладах загальної середньої освіти м. Полтави під час проходження студентами виробничої педагогічної практики і довели доцільність їх використання. Проведене анкетування в аспекті творчості художників-графіків Полтави та Полтавщини показало, що рівень обізнаності учнів в досліджуваному аспекті підвищився з 25% до 63%.

Висновки./Conclusions. Графіка є одним із основних компонентів програм з образотворчого мистецтва закладів загальної середньої освіти.

Ефективному засвоєнню навчального матеріалу з розділу «Графіка», на наш погляд, сприяє вивчення творчості художників Полтавщини. Доцільною формою роботи ознайомлення учнів з творчістю художників-графіків є проведення різних заходів: виставок, конкурсів, свят, фестивалів мистецтв, проєктної та пошукової роботи. Слід звернути увагу на проведення віртуальних і очних екскурсій, виконання навчальних, навчально-творчих та творчих завдань, збір матеріалів для створення міні-музею або класу-вернісажу художників-графіків рідного краю.